

Cinege

Vasi Madártani Tájékoztató

4. szám

Szerkesztette:

Dr. Gyurácz József

Szombathely

1999

Vönöczky-Schenk Jakab emlékének

ISSN 1416-6356

Kiadja a

***Chernel István* Madártani és Természetvédelmi Egyesület**

(MME 8. Sz. Vas megyei Csoportja)

9700 Szombathely, Károlyi G. Tér 4.

Dr. Gyurácz József

elnök

Bánhidi Péter

titkár

Horváth Ildikó

gazdasági vezető

Barbácsy Zoltán

alelnök

Jene Sándor és Lőrinc Csilla

titkár-helyettesek

Tartalom

	Oldal
Egyesületi élet, visszatekintés 1999-re	5
<i>Gyurácz J.</i> 25 éves a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület	7
<i>Haraszthy L.</i> levele	8
<i>Kelemen T.</i> Békamentés Balogunyom határában	9
<i>Gyurácz J.</i> – <i>Polovitzer P.</i> – <i>Németh Cs.</i> Gyurgyalag- (Merops apiaster) és gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>) -védelem Vas megyében (1999)	10
<i>Bánhidi P.</i> Madárgyűrűző táborok (1999)	12
<i>Lepold Z.</i> Vízirigó (<i>Cinclus cinclus</i>) fészkelése a gyár alatt	15
<i>Németh Cs.</i> Holló (<i>Corvus corax</i>) fészkelése a Kőszegi-hegységben	16
<i>Mesterházy A.</i> – <i>Fehér I.</i> Holló (<i>Corvus corax</i>) és feket gólya (<i>Ciconia nigra</i>) fészkelése Vas megye északi részén	18
<i>Németh Cs.</i> Havasi sarlósfecske (<i>Apus melba</i>) előfordulása a Kőszegi-hegységben	18
<i>Keszei B.</i> Újabb adatok a Répce-sík flórájának ismeretéhez	21
<i>Kelemen T.</i> Madarász Suli	22
<i>Lőrinc Cs.</i> Madarász Ovi	23
<i>Lőrinc Cs.</i> Madarak és Fák Napja Országos Verseny	25
A <i>Chernel István</i> Madártani és Természetvédelmi Egyesület támogatói 1999-ben	26

Contents

	Pages
Living of the society in 1999	5
<i>Gyurácz J.</i> 25 years for BirdLife Hungary	7
<i>Haraszthy L.</i> Letter	8
<i>Kelemen T.</i> Protection of frogs near Balogunyom	9
<i>Gyurácz J. – Polovitzer P. – Németh Cs.</i> Conservation project for Bea-eater (<i>Merops apiaster</i>) and Barn Owl (<i>Tyto alba</i>) in County Vas (1999)	10
<i>Bánhidi P.</i> Bird ringing camps (1999)	12
<i>Lepold Z.</i> Breeding of Dipper (<i>Cinclus cinclus</i>) under the factory	15
<i>Németh Cs.</i> Nesting of Raven (<i>Corvus corax</i>) in Kőszeg hills	16
<i>Mesterházy A. – Fehér I.</i> Nesting of Raven (<i>Corvus corax</i>) and Black Stork (<i>Ciconia nigra</i>) in northern part of Vas County	18
<i>Németh Cs.</i> Occurrence of Alpine Swift (<i>Apus melba</i>) in Kőszeg hills	18
<i>Keszei B.</i> New data on flora of Répce valley	21
<i>Kelemen T.</i> Birdwatcher School	22
<i>Lőrinc Cs.</i> Birdwatcher Kindergarten	23
<i>Lőrinc Cs.</i> The country competition for Day of Birds and Trees	25
Sponsors of Chernel István Ornithological and Nature Conservation Society in 1999	26

EGYESÜLETI ÉLET

Visszatekintés 1999-re

1999. január 30-án tartottuk rendes évi és egyben tisztújító közgyűlésünket a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán. A korábbi, vezetői tisztségeket betöltő személyeknek még 5 évre bizalmat szavazott a közgyűlés, illetve Lőrinc Csillát titkár-helyettesnek választotta. A közgyűlés elfogadta az egyesület 1999. évi munkatervét és költségvetését.

1999. februárjában jelent meg a Vasi Szemle idei első száma, amely az MME 25 éves jubileumának tiszteletére egyesületünk történetével és programjaival kapcsolatos írásokat tartalmaz.

Márciusban rendeztünk kiállítást az MMIK és egyesületünk által meghirdetett „Figyeld a gólyát” című pályázatra beérkezett rajzokból és egyéb pályaművekből. A pályázaton több mint 400 gyermek vett részt. A kiállítás megnyitóján adtuk át a legjobb pályázóknak a pénz, könyv és egyéb jutalmakat.

Áprilisban volt az MME jubileumi közgyűlése, ahol Bánhidi Péter, csoportunk titkára kiemelkedő természetvédelmi tevékenysége elismeréseként Chernel István emléklakettet vehetett át, továbbá 25 éves emléklapot kapott Barbácsy Zoltán, Dankovics Róbert, Gyurácz József, Kelemen Tibor, Varga László és Szombathely Önkormányzatának Környezetvédelmi Bizottsága. A bizottság nevében László Győző elnök vette át az emléklapot.

Május elején rendeztük meg a Tömördi Természetvédelmi Táborunkat. A Madarász Suli és Madarász Ovi nevelési programunk keretében kéthetente rendeztünk foglalkozásokat. A Madarak és Fák Napja Országos Vetélkedőn is jól szerepeltek a vasi madarász gyerekek. A körzeti versenyt Kelemen Tibor és Lőrincz Csilla szervezte Szombathelyen. A Madarak és Fák Napjához kapcsolódva egyesületünk kiállítási anyagát a körmendi Olcsai-Kiss Zoltán Általános Iskolában mutattuk be. A kiállítás ősszel a szombathelyi Gothard Jenő Általános Iskolában és az Aréna utcai Óvodában is bemutatásra került.

A költési, vegetációs időszakban folyamatosan végeztük a fehér gólya, gyurgyalag és kételtű állományfelméréseket, valamint a florisztikai adatgyűjtéseket. Szükség esetén megtettük a védelmi intézkedéseket,

tárgyalásokat. Folytattuk a gyöngybagoly költőládák kihelyezését. Júniusban a Biharugrai-halastavaknál megrendezett MME összejövetelen Bánhidi Péter, Bánhidi Márton, Lőrincz Csilla és Szabolcs Alex képviselte a vasi csoportot. Körmendi munkacsoportunk júliusban szervezte meg szokásos madárgyűrűző táborát a Rába árterében.

Augusztus 22-től október 31-ig folyamatosan működött a Tömördi Madárgyűrűző és Természetvédelmi Táborunk. Ez év folyamán készült el a Tömördi Madárvártán az esőbeálló és még egy asztal padokkal. Idén a Herman Ottó Szakközépiskola vadász szakos tanulói töltötték szakmai gyakorlatukat a madárvártán. A szakközépiskola segítségével idén először tudtuk a réteket kezelni gépi szárzúzóval. Október 2-án a tömördi tó környékére szervezett madármegfigyeléssel bekapcsolódtunk a nemzetközi Madármegfigyelő Nap akcióba.

Szeptemberben volt az Európai Ornitológiai Unió II. Kongresszusa Gdanskban (Lengyelország), októberben pedig a madárgyűrűzés 100 éves jubileumára rendezték meg a „Bird Ringing 100 years” nemzetközi tudományos konferenciát Helgoland szigetén (Németország). A vasi madártant-madárvédelmet mindkét konferencián Gyurácz József, csoportunk elnöke képviselte. Novemberben Budapesten került megrendezésre az MME 5. Tudományos Ülése, amelyen Vas megyéből Gyurácz József és Németh Csaba tartott előadást.

Novemberben járt le első polgári szolgálatosunk, Somlai Szilárd megbízatása. Munkája jelentősen hozzájárult egyesületünk elmúlt másfél évi eredményeihez. A téli madáretetéshez idén 12 q napraforgót vásároltunk, melyet tagjaink között osztottunk szét. Decemberben a Madárkarácsony alkalmával búcsúztunk az óévtől és a második évezredtől.

A kutatási és védelmi tevékenységünk anyagi háttérének biztosításához több pályázatot készítettünk 1999-ben is. Ezek közül a Környezetvédelemi Alap Célelőirányzathoz és Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatához benyújtott pályázataink kapták a legtöbb támogatást. Ez évi tevékenységünkről is többször hírt adtunk különböző lapokban, tévében.

Tagtársainknak köszönjük áldozatkész segítségét és további eredményes munkát kívánunk!

A Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület vezetősége

25 éves a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

(Elhangzott 1999. május 14-én a körmendi Olcsai-Kiss Zoltán Általános Iskolában rendezett kiállítás megnyitóján)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Gyerekek!

Európa legnagyobb természetvédelmi szervezete közel egymillió tagjával a Brit királyi Madárvédelmi egyesület. Magyarországon az első intézmény, amely természetvédelmi feladatokkal is foglalkozott, a Magyar Ornitológiai Központ (később Madártani Intézet) volt, melyet Herman Ottó alapított 1893-ban. Az első és máig legnépszerűbb és legmeghittebb természetvédelmi ünnepnapunk a Madarak és fák napja, amelyet itthon először a Vas megyei születésű Chernel István rendezett meg 1902-ben. 25 évvel ezelőtt, 1974-ben alakult meg a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME), amely mára hazánk és Kelet-Közép-Európa legnagyobb természetvédelmi-társadalmi szervezetévé vált, hiszen ötezer tagja van. Az egyesület több, külföldön is elismert sikeres természetvédelmi akciót folytat, mint például a tűzok, a ragadozómadarak, fehér gólya vagy a rákosi vipera védelmével foglalkozó programok.

Ezek az események és számok mutatják, hogy a madártan és madárvédelem mindig is „húzóágazata” volt a gyakorlati és intézményes természetvédelemnek világszerte és hazánkban egyaránt.

Ennek oka – úgy gondolom – elsősorban a madarak természetében keresendő, melyek kiemelkedő helyet foglalnak el az ember és a természet kapcsolatában. A növények vagy más állatcsoportok szín- és formagazdagsága sem kevésbé változatos, mint a madaraké, mégis költőink és íróink műveinek sora népünknek elsősorban a madárvilágunk iránti rokonszenvéről, érdeklődéséről tanúskodik. Talán a madarak életére jobban jellemző dinamizmus, némelyikük akrobatikus repülése és titokzatos, tengereket és sivatagokat átívelő vonulása, mások dallamos éneke, valamint többségük nappali aktivitása lehet az, amivel kiérdemelték az emberek kitüntetett figyelmét.

Természetes élőhelyük, az erdők, rétek, mocsarak megóvása nemcsak az egyes madárfajok védelmét, de más természeti kincsünk, a biológiai sokféleség hosszú távú fenntartását is szolgálja, amely nélkül nincs harmonikus emberi élet.

Ez a kis kiállítás, az MME Chernel Istvánról elnevezett, Vas Megyei

Csoportjának tevékenységéből ad ízelítőt, amely ötleteket adhat azoknak, akik szűkebb természeti környezetük védelméért tenni is szeretnének valamit „a természet szolgálatában”.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

dr. Gyurácz József

Haraszthy László levele

*Dr. Gyurácz József részére
Szombathely*

Kedves Jóska,

Rettenetes olvasási lemaradásban vagyok, ezért csak most jutottam el odáig, hogy a Vasi Szemle rólunk szóló számát elolvassam.

Nagyon örülök annak, hogy ez az összeállítás megjelent, és különösen annak, hogy végre valakik tollat ragadtak és a saját múltjukból is papírra vetettek egy darabot. Véleményem szerint egy idő után - ha most nem írjuk le ezeket - nem lehet már rekonstruálni bizonyos történéseket.

Külön öröm számomra az a rendkívül színes szakmai tevékenység ami abban a térségben zajlik, és amelyhez minden szerzőnek és adatgyűjtőnek szívből gratulálok. Hiszem, hogy amíg ilyen magasszintű szakmai tevékenység folyik az MME-ben, addig van jövőnk.

Kérem tolmácsolj köszönetem mindazoknak akikhez ez a levél nem jut el és a legcsekélyebb részük is van abban, hogy ma mindannyiunkat büszkeség tölt el, hogy az MME tagjai lehetünk.

Barátsággal köszöntelek és külön gratulálok szerkesztői munkádhoz.

1999 október 6.

Haraszthy László
alelnök

TERMÉSZETVÉDELEM

Békamentés Balogunyom határában

Kelemen Tibor

9700 Szombathely, Király u. 15. I/3.

Az elmúlt évek során megfigyeltük, hogy minden tavasszal március tájékán több száz béka igyekszik átmenni a Balogunyomot Jákkal összekötő út néhány száz méteres szakaszán a közeli tó irányába. Az úton sok békát eltapostak az autók. Ezért néhány tagtársammal úgy döntöttünk, hogy 1999 tavaszán békamentő akciót szervezünk március 20-tól 30-ig.

Március 20-án Somlai Szilárddal és Dankovics Róberttel felállítottunk egy 200 m hosszú fóliasort Balogunyom határában az úttal párhuzamosan, majd 15 vödört ástunk le a fólia mentén nagyjából egyenlő távolságra egymástól úgy, hogy a felső szélük a talajszintnél legyen. Később a Kárpáti László által készített „békás” figyelmeztető táblákat is kihelyeztük a fólia mellé. Sajnos valakik a táblákat megrongálták és néhány vödört is elloptak, illetve összetörtek. Az egyik nap Pálmai Angéla tartott előadást a békákról a balogunyomi iskolásoknak. A helyi általános iskolából Bodorkós Bálint és Boda Zsolt 5. osztályos tanulók nagy lelkesedéssel vettek részt a békamentésben. A falu lakosságának és az autósoknak többsége megértéssel fogadta akciónkat, amelyről Gyöngyösi Péter írt cikket a Vas Népében.

A fóliát a békák nem tudták átugorni, így a fólia mellett az átjárót keresve belepotyogtak a vödörbe. A vödrök ellenőrzését reggel fél 7-től 9 óráig és este 19 órától 22 óráig végeztük. A vödrökbe esett békákat átvittük az út túloldalára, ahonnan már biztosan elérhették a tavat. A nyolc nap alatt összesen 679 példány kétéltűt mentettünk meg. Az út egy 100 m-es szakaszán ez idő alatt 200 békát tapostak el az autók. A különböző kétéltűfajok megmentett egyedszámát az alábbi táblázat mutatja. A barna varangy megmentett állományánál a nemek aránya a következő volt: 325 hím, 234 nőstény.

Dátum	03.	03.	03.	03.	03.	03.	03.	03.	összesen
Faj	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	
Barna varangy (Bufo bufo)	13	4	46	128	161	131	63	13	559
Zöld varangy (Bufo viridis)	4	4	1	2	7	15	2	-	35
Erdei béka (Rana dalmatina)	6	6	8	8	7	21	3	-	59
Gyepi béka (Rana temporaria)	1	1	-	1	-	-	-	-	3
Barna ásóbéka (Pelobates fuscus)	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Zöld levelibéka (Hyla arborea)	-	-	-	-	-	3	5	-	8
Kecskebéka (Rana esculenta)	-	-	-	-	-	3	2	1	6
Pettyes gőte (Triturus vulgaris)	-	1	-	-	2	1	2	1	7
összesen	24	16	55	139	177	176	77	15	679

Gyurgyalag-(*Merops apiaster*) és gyöngybagoly (*Tyto alba*)- -védelem Vas megyében (1999)

Gyurácz József¹ – Polovitzer Péter² – Németh Csaba³

1. 9737 Bük, József A. 1./d.
2. 9943 Kondorfa, Hegy u. 40.
3. 9730 Kőszeg, Arborétum u. 2.

Az idén is felmértük az ismert helyeken a Vas megyében költő gyurgyalagok számát. Az eddig ismert telepeken kívül két új, bár már korábban is

meglévő telepről szereztünk tudomást. Az egyik Cák, a másik Mersevát (Varga László szóbeli közlése) határában található. 1999-ben a 15 költőhelyen a költőpárok becsült száma összesen 139 volt:

Bozsok	20
Cák	3
Egervölgy	5
Gérce	8
Győrvár	10
Hosszúpereszteg	6
Ikervár	48
Izsákfa	1
Káld	1
Köcsk	0
Mersevát	15
Olaszfa	2
Pácsony	7
Petőmihályfa	9
Vashosszúfalu	4

1999. április 29-én Kőszegszerdahelyen a Kerekerdő Alapítvány bejelentése alapján az alapítvány, egyesületünk, a helyi termelőszövetkezet, a Fertő-Hanság Nemzeti Park és a Veszprémi Bányakapitányság részvételével egyeztető tárgyalásra került sor a bozsoki homokbánya (gyurgyalagtelep) falainak lerészsűzésével kapcsolatban. A tárgyalás eredménye, hogy a lerészsűzés helyett a bányakapitányság a biztonsági előírások betartására kötelezte a tulajdonos termelőszövetkezetet, illetve a bánya tájrendezési tervének elkészítése során a tulajdonos egyeztet a természetvédelmi hatósággal. Így a gyurgyalagok fészkelési lehetősége a jövőben is biztosított Bozsokon.

Az 1999. év előtt, templomokba kihelyezett 13 gyöngybagoly költőláda ellenőrzésének tapasztalatai:	Eset
friss köpet	1
2 záptojás	1
galambok fészkelése	5
nincs madár	3
a ládát megrongálták	1

a ládát leszerelték 2

1999-ben 7 (2 templomban, 5 mezőgazdasági épületben) költőládát helyeztünk ki. A nemesbődi major épület padlásán költött gyöngybagoly, 8 fiókat gyűrűztünk. A tapasztalatok alapján a költőládák kihelyezését mezőgazdasági épületekben foglyuk elsősorban folytatni.

Kérjük tagtársainkat, akik újabb gyurgyalagtelepről vagy gyöngybagoly fészkelésről, illetve költőláda kihelyezésére alkalmas és engedélyezett épületről tudnak, legyenek szívesek e cikk szerzőinek jelezni. Előre is köszönjük!

MADÁRGYŰRŰZÉS

Madárgyűrűző táborok (1999)

Bánhidi Péter

9700 Szombathely, Nagy L. u. 36.

1999-ben a táborok rendezését nehezítette az a körülmény, hogy a Környezetvédelmi Minisztérium nem írta ki a már megszokott tábori pályázatot. Ezt a kieső - korábban minden évben elnyert - bevételt azonban más támogatásból részben sikerült pótolni, így egyesületünk ez évben is két tábort rendezett Tömördön. A már évek óta hagyományosnak számító tavaszi gyűrűző tábor az idén május 1-től 8-ig tartott. A 8 nap alatt 31 madárfaj 175 példányra kapott gyűrűt.

Az őszi vonulásra szervezett táborunk - a Tömördi Madárgyűrűző Tábor - ez évben már 10 hetes volt, ezzel megvalósult az elképzelés, miszerint a már régóta folyó októberi tábor összeolvadt a nyárvégi-őszi gyűrűzéssel. A madarak befogásához 29 db függönyhálót állítottunk. A befogás és jelölés augusztus 22-től október 31-ig folyamatosan történt. Ez idő alatt 72 faj 3186 példányát jelöltük. A fajokat és a fajonkénti példányszámokat az alábbi táblázat tartalmazza.

Faj	Példány
barátcinege (<i>P. paustris</i>)	8
barátposzáta (<i>S. atricapilla</i>)	364
barázdabillegető (<i>M. alba</i>)	2
berki tücsökmadár (<i>L. fluviatilis</i>)	2
cigány csaláncsúcs (<i>S. torquata</i>)	19
citromsármány (<i>E. citrinella</i>)	53
cserregő nádiposzáta (<i>A. scirpaceus</i>)	5
csicsőrke (<i>S. serinus</i>)	2
csilpcsalp füzike (<i>Ph. collybita</i>)	221
csuszka (<i>S. europaea</i>)	6
énekes nádiposzáta (<i>A. palustris</i>)	11
énekes rigó (<i>T. philomelos</i>)	50
erdei cankó (<i>T. ochrupos</i>)	1
erdei pinty (<i>F. coelebs</i>)	26
erdei pityer (<i>A. trivialis</i>)	39
erdei szürkebegy (<i>P. modularis</i>)	46
fekete rigó (<i>T. merula</i>)	194
fenyőpinty (<i>F. montifringilla</i>)	2
fenyőrigó (<i>T. pilaris</i>)	2
fenyvescinege (<i>P. ater</i>)	12
fitisz füzike (<i>Ph. trochilus</i>)	33
foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaenus</i>)	28
függőcinege (<i>R. pendulinus</i>)	3
fülemüle (<i>L. megarhynchos</i>)	2
fürj (<i>C. coturnix</i>)	1
füsti fecske (<i>H. rustica</i>)	5
geze (<i>H. icterina</i>)	6
házi rozsdafarkú (<i>Ph. ochruros</i>)	9
hegyi billegető (<i>M. cinerea</i>)	1
hegyi fakusz (<i>C. familiaris</i>)	8
kék cinege (<i>P. caeruleus</i>)	142
kékbegy (<i>L. svecica</i>)	1
kenedrike (<i>C. cannabina</i>)	1
kerti poszáta (<i>S. borin</i>)	24
kerti rozsdafarkú (<i>Ph. phoenicurus</i>)	16
királyka (<i>R. regulus</i>)	112
kis fakopács (<i>D. minor</i>)	4
kis légykapó (<i>F. parva</i>)	1
kis poszáta (<i>S. curruca</i>)	72
kis sárszalonna (<i>L. minimus</i>)	2
kormos légykapó (<i>F. hypoleuca</i>)	52
közép fakopács (<i>D. medius</i>)	1
meggyvágó (<i>C. coccothraustes</i>)	10
mezei poszáta (<i>S. communis</i>)	34
mezei veréb (<i>Pas. montanus</i>)	364
molnárfecske (<i>D. urbica</i>)	1
nádi sármány (<i>E. schoeniclus</i>)	94
nagy fakopács (<i>D. major</i>)	5
nagy fülemüle (<i>L. luscinia</i>)	3
nagy őrgébics (<i>L. excubitor</i>)	2
nyaktekerecs (<i>J. torquilla</i>)	3
ökörzem (<i>T. troglodytes</i>)	88
őszapó (<i>Ae. caudatus</i>)	64
partifecske (<i>R. riparia</i>)	1
pettyes vízicsibe (<i>P. porzana</i>)	1
réti pityer (<i>A. pratensis</i>)	1
réti tücsökmadár (<i>L. naevia</i>)	9
rövidkarmú fakusz (<i>C. brachydactyla</i>)	4
seregély (<i>S. vulgaris</i>)	2

sisegő füzike (Ph. sibilatrix)	4
sordély (M. calandra)	9
süvöltő (P. pyrrhula)	15
szajkó (G. glandarius)	18
széncinege (P. major)	171
szőlőrigó (T. iliacus)	37
szürke légykapó (M. striata)	16
tövisszúró gébics (L. collurio)	25
tüzesfejű királyka (R. ignicapillus)	33
vízityúk (G. chloropus)	2
vörösbegy (E. rubecula)	530
zöld küllő (P. viridis)	3
zöldike (C. chloris)	47

Visszafogtunk több korábban ugyanitt jelölt madarat, továbbá hálóba került - akárcsak öt éve - október 30-án egy svéd gyűrűs (Riks Museum Stockholm) nádi sármány is. A gyűrűzési eredmények számítógépre vitele folyamatban van és a tagság részére hozzáférhető lesz.

A tábor megkezdése előtt együttműködési megállapodás jött létre egyesületünk és a szombathelyi Hermann Ottó Szakközépiskola között. Ennek értelmében öt-öt fő vadásztanuló kettő és fél-kettő és fél napot töltött a madárvártán természetvédelmi gyakorlaton szeptember 6. és október 15. között. Így összesen 60 leendő hivatásos vadász vett részt a táborban. Amellett, hogy hasznos segítséget jelentettek a napi munkában, ottlétük jelentősége - meggyőződésem szerint - abban rejlik, hogy segíti közeledni egymáshoz a vadászatot és a természetvédelmet. Fontosnak tartom e téren az ellentétek félretételét és a közös érdekek erősítését. Márpedig ez az együttműködés erre is hivatott.

A tíz hét alatt több iskola, óvoda tanulói és oktatói keresték föl a tábort erdei iskolai foglalkozás, osztály- ill. szakköri kirándulás keretében. Összesen közel 400 látogatót fogadtunk, többek között egy német ornitológust is.

A tábor megrendezéséhez - akárcsak tavaly - szükség volt 1 fő polgári szolgálatos alkalmazottunk részvételére. A gyűrűző munkát heti váltásban Bánhidi Péter, Góczán József, dr. Gyurácz József, Jánosa László, Kiss János (Pécs), Németh Csaba, Polovitzer Péter és Varga László végezték. A legaktívabb további résztvevők: Kelemen Tibor, Lepold Ágnes, Lőrincz Csilla és Ruff Andrea voltak. Köszönet illeti őket - akárcsak a gyűrűzőket - áldozatos munkájukért.

A jövő évben is számítunk tagságunk aktív közreműködésére annál is inkább, mivel - reményeink szerint - tovább nő az őszi tábor időtartama.

Tömördön ez évben is folyt élőhelymegőrző munka. A rétterület egy részét kézi erővel tisztítottuk, de idén első alkalommal az erőgéppel hozzáférhető területeken szárazúzóaszt is végeztettünk. Ez a jövő évi gépi kaszálást alapozta meg.

FAUNISZTIKA, FLORISZTIKA

Vízirigó (*Cinclus cinclus*) fészkek a gyár alatt

Lepold Zoltán

9730 Kőszeg, Gábor Á. u. 23.

1999. április 26-án a Gyöngyös-patak Kőszeg feletti szakasza mellett sétálva vízirigó gyors repülésére lettem figyelmes. A madár a nemezgyár alá repült be egy szűk nyíláson át. A nyílás az épület alatt áthúzódó csatornába (Malom-árok) vezetett. A következő napon a gyár zsilipkezelője kérésemre leengedte a vizet a csatornából és így meghallhattam a fiókák hívó hangját, és az egyik öreg madarat is megfigyelhettem, amint táplálékot hozott fiókáinak. Ezután azonnal értesítettem Bánhidi Pétert, egyesületünk titkárát, aki mellcsizmával és gyűrűkkel felszerelve csatlakozott hozzám. Újra felhúzták kérésünkre a zsilipet és bemehettünk a gyár alatti alagútba. A fészket az alagút nyugati végétől kb. 2 m-re, a vízszinttől kb. 1 m-re a téglafal üregében meg is találtuk. Öt csupasz fióka volt a fészkekben, meggyűrűzni még nem lehetett őket. Ezután felállítottuk a hálót a patak felett, s nem egészen egy óra leforgása alatt mindkét öreg madarat befogtuk és meggyűrűztük.

A fiókák gyűrűzésére május 7-én tértem vissza a kőszegi nemezgyárhoz Gruber Ágnes, Gyurácz József és Polovitzer Péter társaságában. Ezúttal is megkértük a gyár zsilipkezelő munkatársát a víz leengedésére. A fiókák már tollasak voltak, gyűrűzés és fotózás után visszahelyeztük őket a fészkekbe. Az egyik öreg madár hamarosan meg is etette a fiókákat.

Megfigyelésem szerint a táplálékot főként a patak szabályozott szakaszáról hordták a szülők, egyszáz, háromszáz méteres távolságból. Néha közelebből is, ha a gáton nem tartózkodott senki. A szabályozatlan szakaszon ötszáz méternél is messzebb merészkedtek. Elsősorban tegzes lárvákat gyűjtöttek, a lárvákat kőhöz

csapkodva „szabadították meg” apró homok-kavics szemekből vagy fatörmelékből készült tegezüktől.

Május 13-án a délelőtti órákban három kirepült fiókat láttam. Bár augusztus közepéig rendszeresen kijártam a területre, újabb költést nem tapasztaltam. *(A fent leírt májusi költés lehetett a másodköltés, az első költés már március-áprilisban megtörténhetett. A szerk.)*

Holló (*Corvus corax*) fészkelése a Kőszegi-hegységben

Németh Csaba

9730 Kőszeg, Arborétum u.2.

A holló (*Corvus corax*) egészen a közelmúltig, mint kóborló madárfaj volt ismert a Kőszegi-hegység területén. Hozzá legközelebb a Ság-hegyen, felhagyott bazaltbánya oldalában költött. Megjelenése a Kőszegi-hegységben a 90-es évek közepétől egyre gyakoribbá vált. Elsősorban az itt dolgozó erdészek, természetvédők észlelték rendszeresen.

Magam 1995. ősze óta végzek rendszeres megfigyeléseket a területen. 1995. és 1998. között összesen 10 alkalommal találkoztam hollóval, főként az Írottkő, Hámor község és Kőszeg térségében. A megfigyelések augusztus 12. és április 18. közötti időszakra esnek. A madár hat esetben magányosan, négy esetben pedig párban mozgott. 1997-ben -Dr. Markovics Tibor szóbeli közlése szerint- 2 pd holló rendszeresen látható volt Kőszegen a Rőti-völgy felett, amint az Alsó erdő és a Kálvária között repültek.

Az észlelések szaporodásával erősödött a gyanú, hogy a holló fészkelhet a Kőszegi-hegységben, vagy legalábbis fészkelésére előbb-utóbb számítani lehet. A hegység geológiai jellegzetességeinek ismeretében valószínűsíthető volt, hogy gallyfészkekben telepszik meg a madár, hiszen fészkelésre alkalmas sziklafal a cáki kőbányát kivéve nem áll rendelkezésre. Sejthető volt az is, hogy a hegység háborítatlanabb, forgalomtól mentes területe, az írottkői főgerinc nyugati oldala vonzza a madarakat. Fentiek tudatában fokozott figyelmet fordítottam az ismert egerészölyv fészkek ellenőrzésére, de egészen 1999-ig nem találtam meg a hollók

fészket.

1999. március 21-én értesültem róla, hogy Mesterházy Attila és Fehér István lakott hollófészket talált Vas megyében. Másnap, március 22-én magam is fészekkeresésre indultam. Bíztam benne, hogy ha fészkel a területen holló, akkor az ebben az időszakban a fészke körül tartja revírjét. Először egy sziklagörgeteges területet kerestem fel Kőszeg községhatárban, itt azonban sem fészket sem hollót nem találtam. Ezt követően továbbmentem és egy meredek oldalon lévő fiatalos szélén álltam meg távcsövezni. Az autóból kiszállva azonnal meghallottam a holló hangját. Csendben a kocsi mellett maradtam és néhány perc múlva két holló húzott el előttem, közvetlenül a fák fölött. Miközben tovább vártam, a madarak többször elrepültek fölöttem, láthatóan egy helyen tartottak. Elindultam a hegyoldalon fölfelé, bízva abban, hogy megtalálom a fészket. Mintegy 500 méterrel odébb találtam is egy kisméretű gallyfészket, melyről azonban rögtön kizártam, hogy a hollóké lenne. Leereszkedve arra az útra, ahol gépkocsim állt, észrevettem, hogy a hollók követnek és hang nélkül figyelik mozgásomat. Elhallgatásukból arra következtettem, hogy a fészek közelében járhatok. Néhány perc múlva találtam is egy a varjufélék által használt "hevenyészett" jellegű fészket, melynek szélén némi meszelés mutatkozott. Leültem egy fa mögé és figyeltem a fészek környékét. Rövid idő múlva az egyik holló többször elrepült a fészek fölött, majd beszállt egy tőle 50 méterre lévő fára. Kis idő múlva átrepült a fészek túloldalára, de már csak 20-30 méterre ült le a fészektől. Ezután röviddel rászállt a fészekre, de rögtön meg is látott és továbbrepült. Ekkor megbizonyosodtam, hogy a hollópár fészket találtam meg.

A fészek északi fekvésű hegyoldalban, 420 m tengerszint feletti magasságban épült. Bükkfán található kb. 15 m magasán a fatörzs első elágazásában. Kisebb egerészölyv fészek méretű, főként vastagabb gallyak alkotják. Csészéje, bélelése kívülről nem látható.

Megtalálásának időpontjában sem tojás, sem fióka nem látszott a fészekben. A következő ellenőrzést, a zavarás kiküszöbölése érdekében csak egy hónap múlva, április 20-án végeztem. Mivel ekkor négy, majdnem anyányi fiókát találtam a fészekben valószínű, hogy a megtaláláskor a madár már javában kotlott. Április 26-án három, látszólag teljesen kifejlett fióka volt a fészekben, a negyedik valószínűleg már elhagyta azt. Május 6-án a fészek üres volt. A négy fióka és a szülők később együtt mozogtak a nyár derekáig. Ezután egyesével, kettesével mozgott hollókat lehetett látni a területen.

Holló (*Corvus corax*) és fekete gólya (*Ciconia nigra*) fészkelése Vas megye északi részén

Mesterházy Attila¹ – Fehér István²

1. 9662 Mesteháza, Petőfi S. u. 2.

2. 9662 Tompaládony, Kossuth L. u. 2.

1992. február 2-án gallyfészkeket kerestem a Porpác és Vép közötti erdőkben. Délután három óra tájban láttunk két hollót, amint a Sormás-patak fölött repültek északi irányba. Mivel ilyenkor a hollók már a fészkelő területükön tartózkodnak, reméltük, hogy ebben az erdőben az általunk talált valamelyik gallyfészkekben fog költeni. Március 13-án felkerestük a helyszínt és rövid keresés után megtaláltuk a fészket. A fészkek egy öreg tölgyfára épült 21 m magasan és már akkor kotlott tojások voltak benne. A hollópár a „Köles tető” nevű erdőrészletben telepedett meg, ami nagyrészt cseres-tölgyes, kisebb-nagyobb tarvágásokkal tarkítva. A tölgyek mellett a Sormás-patak közelében kőrisfák is előfordulnak. A fészkek is ilyen keményfa-ligetben épült még 1999-ben. Április 24-én újra felkerestük a fészket és benne két kirepülés előtt álló fióka ült. Az öreg madarak a fészektől kb. 30 km-es távolságra, Tompaládony határába is eljártak táplálékért.

Ugyanebben az erdőben április végén egy kerecsensólymot is megfigyeltünk, amint berepült a fák közé.

Egy másik észak vas megyei erdőben 1999. április 24-én a fekete gólya lakott fészket is megtaláltuk.

Havasi sarlósfecske (*Apus melba*) előfordulása a Kőszegi-hegységben

Németh Csaba

9730 Kőszeg, Arborétum u.2.

1998. szeptember 27-én Herbert Keil német madarász társaságában jártam a

Kőszegi-hegységet. 12 óra 20 perckor érkeztünk az Óház tető – Pintér tető hegygerinc keleti oldalán lévő Kőszeg 57 B1 erdőrészlethez, ahol tájkép fényképezése céljából álltunk meg. Miközben Herbert Keil fényképezett, én a légtérben vadászó 100-150 pd molnárfecskét (*Delichon urbica*) figyeltem távcsövemmel. Ezek a madarak már előző nap is itt vadásztak, laza csapatuk 3-400 méterre közelített meg bennünket. Mialatt a molnárfecskéket figyeltem egy nagyobb termetű madárra lettem figyelmes, mely a molnárfecskék és a köztem lévő légtérbe repült be, ÉNY-i irányból. A madarat havasi sarlósfecskének (*Apus melba*) határoztam.

Azonnal szóltam Herbert Keil-nak, aki az 50 méterre lévő autóhoz indult távcsövéért. A madarat 30 másodpercig volt alkalmam figyelni, ezalatt két teljes kört írt le előttem a levegőben. Mozgása során kb. 70 méterre közelített meg, majd eltűnt abban az irányban, ahonnan érkezett. Társamnak már nem volt alkalma megfigyelni. Eltűnése után az Óház kilátóba siettünk, bízva abban, hogy újra szem elé kerül, esetleg le is fényképezhetjük. A kilátó tengerszint feletti magasságát tekintve pontosan száz méterrel a megfigyelés helye fölött helyezkedik el. A következő fél órában azonban már nem sikerült a nyomára akadni.

A madár Kőszeg községhatárban, az Óház tető – Pintér tető hegygerinc keleti oldalán lévő Kőszeg 57 B1 erdőrészlet feletti légtérben tartózkodott. A megfigyelés helyének tengerszint feletti magassága 460-480 méter, a madár a terep fölött 30-40 méter magasan repült. A hegyoldal ezen részén mészkerülő gyertyános-kocsánytalan tölgyes erdők találhatók, zömmel középkorú állományok. A Kőszeg 57 B1 erdőrészlet korát tekintve kivétel, mivel ez egy fiatalos korú erdő kocsánytalan tölgy, bükk, vörösfenyő és szelídgesztenye fafajokkal.

A megfigyelést összességében ideálisnak mondható látási viszonyok jellemezték. A délelőtti pára teljesen felszállt, csak néhány gomolyfelhő volt az égen. Az előző napi rendkívüli pára és borultság után kellemes idő volt, 18-20 °C körüli hőmérséklettel. Néhány óra múlva egy átvonuló front szélé érintette Kőszeg térségét, így felhős és napos, néha kellemetlenül meleg időszakok váltogatták egymást. Ilyen, frontokban gazdag időjárás előzte meg a megfigyelés napját is. A nap a felszínnel hegyesszöget bezárva, a megfigyelés helyéhez képest déli irányból sütött. A felszín közelében gyenge, a hegygerinc fölött közepes erősségű szél fúj, NY-DNY irányból. A megfigyelés napjának reggelén 8 óráig szemerkélt az eső, később azonban nem volt csapadék.

A madár első pillantásra sarlósfecskének tűnt egyszínű, sötét háta és hosszú, hegyes szárnyai alapján. A mögötte, mellette lévő molnárfecskékhez képest azonban aránytalanul nagy volt. Különösen feltűnő volt a szárnyfesztávolság és a testhossz közötti, több mint kétszeres különbség. Mikor repülése során felém fordult, egyértelműen látszott fehér színű hasa, melyet a mellen egy határozott, sötét szalag szegélyezett.

Amennyire mozgás közben meg lehetett ítélni, feje fecske-szerűen lapos, csőre rövid, szeme sötét volt. Nyaka rövid, teste hengeres, lába egyáltalán nem látszott. Tollazata összességében sötét árnyalatúnak, amikor közelembbe ért egyöntetűen barnának tűnt. Hangot egyáltalán nem adott, a megfigyelés időtartamának 1/3 részét aktív repüléssel, 2/3 részét siklással töltötte. Repülése gyors szárnycsapásokkal járt, a siklás alkalmával szárnyait a vízszintestől kissé lefelé lógatva tartotta.

A havasi sarlósfecske indo-afrikai faunaelem. Elterjedési területe magában foglalja Európa mediterrán régióját, Kelet- és Dél-Afrikát, Kis-Ázsiát, a Himaláját, Indiát és Sri Lankát. A megfigyelés helyéhez legközelebb az osztrák Alpokban, a Magas Tauern déli peremén költ. Mivel hegyvidékeken fészkel, elterjedési területén belül előfordulása foltos. Teljes európai állománya -Törökország nélkül- 50 000 pár körül alakul

Magyarországon eddig egyetlen hitelesített előfordulási adata van. 1996. április 1-én, Nyíregyházán került kézre egy példány, melyet április 5-én, Budapesten engedtek szabadon. E példány valószínűleg a Déli-Kárpátokban költő populációból származott. A Kőszeg mellett megfigyelt példány nagy valószínűséggel az Alpokban költő populációhoz tartozott. Mivel az észlelés ideje egybeesik a faj vonulási idejével, lehetséges, hogy egy Délre indult példányt térített el vonulási útjáról és szorított le földközébe a megfigyelést megelőző időjárási front.

Újabb adatok a Répce-sík flórájának ismeretéhez

Keszei Balázs

9730 Kőszeg, Úrhajósok útja 15/a.

Az elmúlt néhány év botanikai és zoológiai munkájának eredményeként a Répce vidék flórájának, faunájának és vegetációjának olyan értékeit sikerült feltárni, amelyek mérlegelése után a környezetvédelmi miniszter 1/1999 (I. 18) számú rendeletével a Répce menti mocsárréteket a Fertő-Hanság Nemzeti Park hansági területéhez csatolta. A Répce-sík kistáj természetvédelmi szempontból legértékesebb egybefüggő területei így védettek lettek és megőrzésük lehetőségének realitása megnövekedett. A nemzeti park részévé vált területek azonban csak részei annak az egységnek, amelynek értékei törvényes oltalommal vagy anélkül mindenképpen megőrzésre érdemesek!

A Répce vonalát követő területek mellett további rétek, fás ligetek biztosítanak hasonló életkörülményeket, mint a most védetté nyilvánított élőhelyek. Különlegességük miatt kiemelésre érdemesek a Répce vidék szikes élőhelyei illetve az azon növényfajok, amelyek semmilyen nyugat-dunántúli adattal nem rendelkeznek (pl. *Phlomis tuberosa*, *Peucedanum officinale*).

Az újabb adatok közlésével ezen referátumot a korábban megjelent írások kiegészítésének szánom.

Florisztikai adatok

Jelmagyarázat:

P: *Pteridophyta* (harasztok)

A: *Arrabonicum* (Kisalföld flórajárás)

C: *Castriferreicum* (Alpokalja flórajárás)

Sorszám (SIMON 1992) fajnév (**védtett**) (magyarul) - flórajárás: élőhely

- P 48. *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott (erdei pajzsika) - A: Vámoscsalád, malom, akácós
 21. *Anemone ranunculoides* L. (bogláros szellőrózsa) - A: Csáfordjánosfa, "Csáfordi erdő"
 22. *Anemone nemorosa* L. (ligeti szellőrózsa) - A: Csáfordjánosfa, "Csáfordi erdő"
 81. *Asarum europaeum* L. (kapottnyak) - A: Csáfordjánosfa, "Csáfordi erdő"
 307. *Dorycnium herbaceum* Vill. (zöld dárdahere) - A: Iván, legelő
 308. *Lotus siliquosus* L. (bársonykeres) - A: Csér, bányató partján
 340. *Vicia hirsuta* (L.) S. F. Gray (borzas bükköny) - A: Vámoscsalád, Domb
 358. *Vicia angustifolia* L. (vetési bükköny) - A: Vámoscsalád, Domb
 422. *Polygala comosa* Schkuhr (üstökös pacsirtafű) - A: Iván, disznólegelő, cséri szikések
 499. *Oenanthe fistulosa* L. (bördös borgyökér) - A: Iván, cséri szikések
 502. *Aethusa cynapium* L. (ádáz) - A: Vámoscsalád, temető
 511. ***Peucedanum officinale*** L. (sziki kocsord) - A: Iván, disznólegelő
 534. *Cruciata pedemontana* (Bell.) Ehrend. (apró keresztű) - A: Iván, disznólegelő
 574. *Valeriana officinalis* L. (orvosi macskagyökér) - A: Csáfordjánosfa, Nyárfai rét, árokpart
 773. ***Phlomis tuberosa*** L. (macskahere) - A: Iván, cséri szikések
 878. *Veronica triphyllos* L. (ujjaslevelű veronika) - A: Vámoscsalád, kavicsgödör
 899. *Melampyrum nemorosa* L. (kéküstökű csormolya) - A: Csáfordjánosfa, "Csáfordi erdő"
 943. *Plantago maritima* L. (sziki útifű) - A: Iván, cséri szikések
 957. *Corydalis cava* (L.) Schw. et Koerte (odvas keltike) - A: Uraiújfalu, "Családi erdő"

1076. *Arabidopsis thaliana* (L.) Heynh. (lúdfű) - A: Vámoscsalád, kavicsgödör
 1089. *Helianthemum ovatum* (Viv) Dun. (közönséges napvirág) - A: Iván, disznólegelő
 1155. *Aster linosyris* (L.) Bernh. (aranyfűrt) - A: Iván, disznólegelő
 1156. ***Aster sedifolius ssp. canus*** (W. et K.) Merxm. (réti őszirózsa) - A: Iván, disznólegelő
 1269. *Echinops sphaerocephalus* L. (fehér szamárkönyér) - A: Nagygeresd, útszélen
 1345. *Podospermum canum* (C. A. Mey.) Griseb. (közönséges szikipozdor) - A: Iván, cséri szikések
 1347. *Chondrilla juncea* L. (nyúlparéj) - A: Vámoscsalád, kavicsgödör
 1396. *Hieracium sabaudum* L. (olasz hölgymál) - A: Vámoscsalád, iskola udvar
 1448. ***Dianthus superbus*** L. (buglyos szegfű) - A: Tompaládony, Répce part
 1456. *Dianthus pontederæ* Kern. (magyar szegfű) - A: Iván, disznólegelő
 1732. ***Fritillaria meleagris*** (L.) (kockásliliom) - C: Ikervár, Csörnóc menti rétek (több ezer)
 1736. ***Scilla vindobonensis*** Speta (ligeti csillagvirág) - A: Csáfordjánosfa, "Csáfordi erdő"
 1761. *Galanthus nivalis* L. (hóvirág) - A: Vámoscsalád, Nagyvölgy, erdőszél
 1781. *Juncus effusus* L. (békaszittyó) - A: Vámoscsalád, kavicsgödör
 1783. *Juncus conglomeratus* L. (csomós szittyó) - A: Vámoscsalád, kavicsgödör
 1807. ***Epipactis palustris*** (L.) Cr. (mocsári nőszőfű) - A: Iván, disznólegelő
 1831. ***Orchis morio*** L. (agárkosbor) - A: Csáfordjánosfa, Nyárfai rét, Iván, disznólegelő
 1836. ***Orchis militaris*** L. (vitézkosbor) - A: Iván, cséri szikések (**Mesterházi Attila** adata, köszönet érte)
 1843. ***Dactylorhiza incarnata*** (L.) Soó (hússzínű ujjaskosbor) - A: Iván, disznólegelő
 1865. *Schoenoplectus taubernaemontani* (C. C. Gmel.) Palla (kötőkáká) - C: Kőszeg, Lupidomb
 1870. *Holoschoenus romanus* (L.) Fritsch (szürkekáká) - A: Iván, legelő
 1897. *Carex divulsa* Stokes (zöldes sás) - A: Csáfordjánosfa, "Csáfordi erdő"
 1917. *Carex tomentosa* L. (molyhos sás) - A: Csáfordjánosfa, Nyárfai rét
 1934. *Carex flacca* Schreb. (deres sás) - A: Csáfordjánosfa, Nyárfai rét
 1935. *Carex panicea* L. (muhar sás) - A: Csáfordjánosfa, Nyárfai rét
 1937. *Carex sylvatica* Huds. (erdei sás) - A: Csáfordjánosfa, "Csáfordi erdő"
 1939. *Carex distans* L. (réti sás) - A: Iván, cséri szikések
 1982. *Festuca pseudovina* Hack. ex Wiesb. (sovány v. sziki csenkesz) - A: Iván, disznólegelő, Vámoscsalád, Domb
 2000. *Puccinella limosa* (Schur) Holmgb. (sziki mézpázsit) - A: Iván, cséri szikések
 2001. *Poa bulbosa* L. (gumós perje) - A: Vámoscsalád, Domb
 2010. *Poa compressa* L. (laposszárú perje) - A: Vámoscsalád, kavicsgödör

TERMÉSZETVÉDEMI NEVELÉS

Madarász Suli

Kelemen Tibor

9700 Szombathely, Király. u. 15. I./3.

A madarász suli második éve működik a Gothard Jenő Általános Iskolában töretlen lendülettel. Ez idő alatt több tanuló is tagja lett a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnek.

A foglalkozások során, melyek jó része terepen történik, megismerkedtek a gyerekek szűkebb, valamint tágabb környezetük élővilágával. A gyakorlati foglalkozás tapasztalatait előadás, vetélkedő, kiállítás keretében dolgozták fel. A

kámoni arborétumban második éve gondozunk egy, mostanra már 40 odúból álló odútelepet. Az ezzel járó feladatokat, az április végétől július elejéig tartó kéthetenkénti odúellenőrzéseket, az őszi odúkarbantartást a gyerekek nagy lelkesedéssel végzik. Az iskolában a téli madáretetés során is jó alkalom nyílik a madarak megfigyelésére. A madarász suliban a gyerekek fajismerete is egyre bővül, de lehetőségük van a madár és természetvédelem aktív gyakorlására is. A saját programokon kívül még más természetismerettel foglalkozó rendezvényeken - erdei iskola, nyári táborok- is részt veszünk. Az alsós tanulóknak kiírt Kikelet című természetismereti vetélkedő megyei döntőjén a madarász sulis csapat a 2. helyen végzett. Az MME által kiírt madarász sulis feladatlapok sikeres megfejtői között az iskolából is szerepeltek szerencsés nyertesek. Többször megfordultunk a Tömördi Madárvártán is, ami a gyerekek körében mindig osztatlan sikert aratott. A későbbiekben, ahogy a gyerekek egyre nagyobbak lesznek, szeretnénk még aktívabban bekapcsolódni az egyesület munkájába.

Madarász Ovi

Lőrincz Csilla

9700 Szombathely, Széll K. u. 51

1999-ben már a 3. éve indítottam be a madarász ovit az Aréna úti óvodában a nagycsoportosoknak. Programunk tevékenységeit meghatározza a kisgyermek őszinte rácsodálkozásának képessége, s erre a mindent átható gyermeki tulajdonságra építve próbálom a gyermekekkel megismertetni, megszerettetni a természet gyönyörű világát. Az óvodás gyermek egész személyiségét még érzelmei befolyásolják, s ezt az érzékenységet kihasználva sokat tehetünk a kisgyermek sokoldalú fejlesztéséért. Intézményünkben már 10 éve a környezeti nevelésre fektettük a hangsúlyt, amikor még csak éledőben volt e nevelési terület előtérbe kerülése. Mivel a néphagyományt, a népi kalendárium mindennapjait" éljük át" óvodánkban, nagyon fontos nevelési célunk a természetismereti és a környezeti nevelés. A régi kor embere tevékenységeit a "természetes idő" szerint végezte, tehát hatalmas természetismeretre volt szüksége. Ezért is próbáljuk óvodásainkkal

megismertetni, megszerettetni a természeti környezet minden szépségét, s annak összefüggéseit, törvényeit óvodás nyelvre lefordítva.

A népi kalendárium sokat foglalkozik a madarakkal, madármegfigyelésekkel, ezért úgy gondoltam, hogy a madarász ovi programja szerves része lehet az óvodánkban folyó nevelőmunkának.

A természet iránt érdeklődő nagycsoportosok vesznek részt a madarász oviban. Minden hónapban egy benti és egy kinti foglalkozást tartok. Az óvodai foglalkozásokat diavetítés - beszélgetés - természetismereti játékok - manuális tevékenységek teszik ki, amik mindig illeszkednek témájuk szerint az előző, vagy a következő természetbeni barangolásokhoz. Fontosnak tartom, hogy a kinti tevékenységeink összefüggjenek az évszakok változásaival, annak megfigyeléseivel. Őszi kirándulásaink sokszor az Arborétum gyönyörű fái-bokrai közötti barangolások, madármegfigyelések. Télen, a Csónakázótón és annak környékén kirándulunk, s figyeljük a téli madárvilágot. Minden évben ellátogatunk a közegi Chernel-kertbe is, ahol az itthon maradt gólyákon kívül élő ragadozómadarakat is láthatunk a sok-sok érdekesség mellett. Tavaszi hagyományos programunk, hogy elutazzunk Horvátnádaljára, ahol Vas megye legszebb tavaszi erdejét láthatjuk, benne az élénk táruló virágszőnyeggel. Tavasszal óvodánkban évek óta megrendezzük a Madarak és Fák Napját, melyet kolléganőim közreműködésével teszünk tartalmasabbá, feledhetetlenné mind a 300 gyermek számára.

A madarász ovisok legnagyobb élménye azonban az, amikor madárgyűrésen vehetünk részt, megsimogathatjuk és közelebről megnézhetjük kedvenceinket. A madarász ovi 1 éves programjának zárása mindig a háromnapos táborozás az egyesület tömördi madárvártáján. A városi gyerekeket szinte elvarázsolja ez a néhány nap az erdőn-mezőn. Változatos programokkal örök élménnyé szeretném tenni ezeket a napokat. Számptalan tevékenységünket segítik az egyesület lelkes tagjai.

Az ovisok természet iránti szeretete, tisztelete iskolás korukban is meghatározzák érdeklődési körüket, többen közülük a madarász suliban folytatják tevékenységüket. A családok is szívesen választanak olyan szabadidős programokat, amik megfelelnek a gyermekük igényeinek.

Madarak és Fák Napja Országos Verseny

Lőrincz Csilla

9700 Szombathely, Széll K. u. 51.

Egyesületünk évfordulós programjai között meghirdette a "Madarak és Fák Napja Országos Versenyt", melyet az MME Dombóvári Csoportjával közösen írt ki. A háromfordulós megmérettetésre felső tagozatos diákok 3 fős csapatai nevezhettek. A verseny célja: versenylehetőség biztosítása azoknak a természet iránt érdeklődő tanulóknak, akik ismereteikről, tapasztalataikról számot szeretnének adni

A verseny tartalma: a tananyagon kívül Kaán Károly és Herman Ottó munkássága, a Nemzeti Parkok értékei, madártani ismeretek, növényismeret és természetismereti tudás.

A házi versenyek után az első komoly megmérettetést a körzeti fordulók jelentették. Vas és Győr-Moson-Sopron megye diákjai együtt versengtek az országos döntőbe jutásért. Az eredeti helyszín a kiírás szerint a Fertő-Hanság Nemzeti Park sarródi központja a "Kócsagvár" lett volna, azonban (a komoly előkészítő és felkészítő munkának köszönhetően, amit Kelemen Tibor a Madarász Suli és Lőrincz Csilla a Madarász Ovi helyi vezetője végzett) Vas megyéből 24, míg a másik megyéből csak 4 csapat nevezett, így Szombathely rendezhette meg a területi versenyt. A Gyermekek Háza adott otthont a regionális megmérettetésnek melyre 26 csapat jött el.

A központilag kiadott kérdőívek kitöltése után diaképekről madárfelismerés, madárhang-felismerés következett, utána növényismeretből is számot adtak a versenyzők. A területi verseny főrendezője a Fertő-Hanság Nemzeti Park munkatársa Fersch Attila irányította a versenyt, de sok segítséget kapott a Szombathelyi rendezőgárdától is (Pálmai Angéla, Gyöngyössy Péter, Lőrincz Csilla) és a főszervezőtől Kelemen Tibortól.

A verseny szép vasi sikert hozott. Az első 7 helyet megyénk iskolái nyerték. A győzelmet a kőszegszerdahelyi általános iskola, a második helyet a répcelaki általános iskola, a harmadik helyezést a szombathelyi Neumann J. Általános Iskola csapata szerezte meg. E csapatok néhány tagja a madarász suli diákja is egyben. A dombóvári országos döntőbe a legjobb két csapat jutott, ahol komoly küzdelem után a 7. és a 11. helyet szerezték meg.

**A Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület
munkájának támogatói 1999-ben**

Központi Környezetvédelmi Alap

Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat

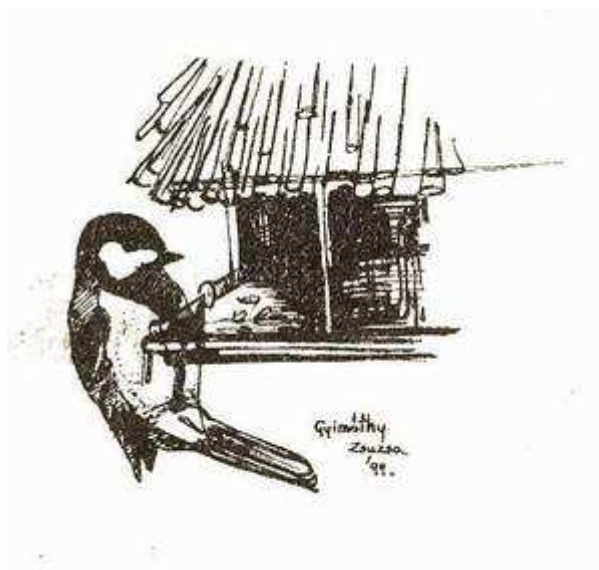
**Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatának Környezet- és
Természetvédelmi Bizottsága**

Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Állattani Tanszék

Fertő-Hanság Nemzeti Park

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely

25 éves az MME, a jubileumi közgyűlés elnökségének tagjai balról jobbra:
dr. Rakonczay Zoltán, Kállay György, Fidlóczky József, Johanna Winkelman,
dr. Kárpáti László, Fritz Hirt, Madas Katalin, Haraszthy László

Bánhidi Péter átveszi a Chernel emléklakettet Kállay Györgytől

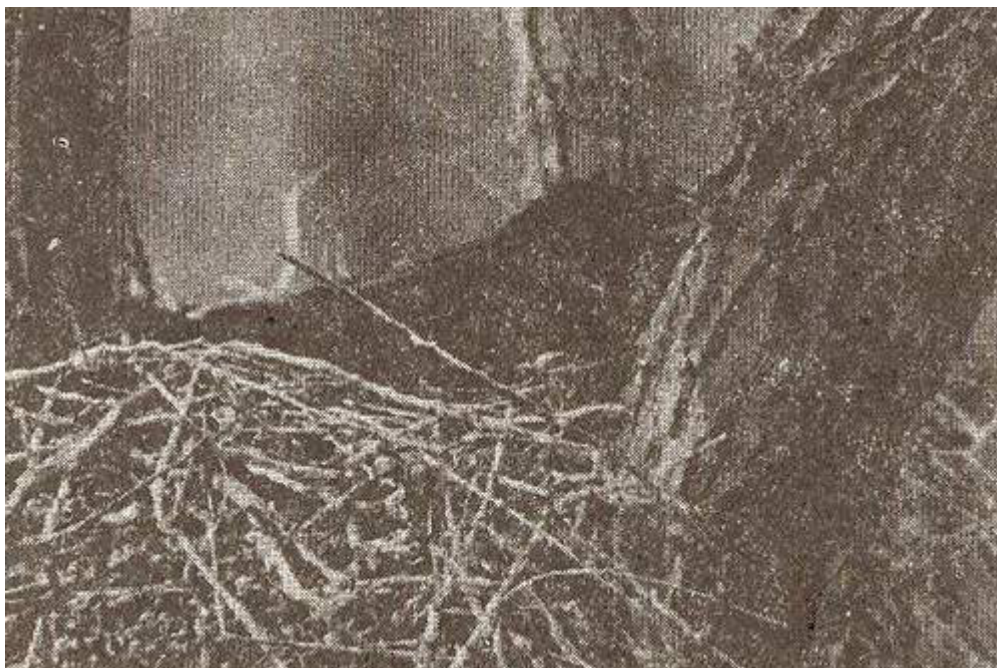

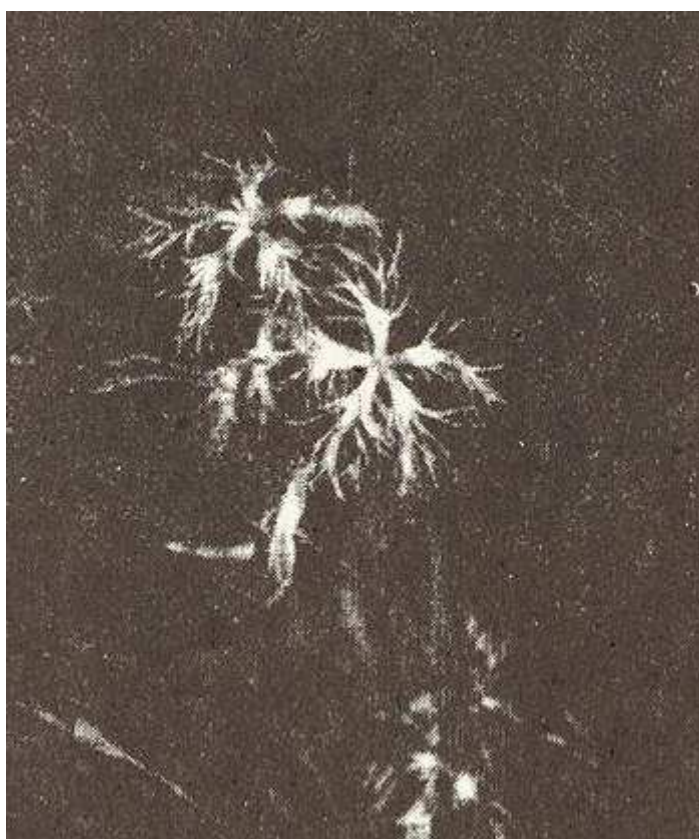
A kőszegi vízirigó (*Cinclus cinclus*) fiókák

Vitézkosbor (*Orchis militaris*) a Répce-síkon

Holló (*Corvus corax*) fiókák Porpác határában

Buglyos szegfű (*Dianthus superbis*) a Répce partján

A BDTF biológia szakos hallgatóinak ökológia terepgyakorlata a Tömördi Madárvártán. Gyakorlatvezetők az asztal végénél balról jobbra: Keszei Balázs, Dankovics Róbert, dr. Szinetár Csaba

A gyermekpályázat rajzaiból rendezett kiállítás nyitó képe az MMRK-ban

2000. év a kerecsensólyom védelmének éve